

literarni video

literarni video

richard kostelanetz

Marshall McLuhan, 1968

Marshall McLuhan, 1966.

Literarni video razlikuje se od drugih oblika video-umetnosti po svom tekstualnom predlošku čiji je jezik preuzvišen a ne svestrovni – taj tekst je zamišljen u okviru literarne tradicije i savremenog poimanja verbalnih mogućnosti.

Literarni video se razlikuje od literarne video-reportaže. U takvoj reportaži, obično, razgovara se sa pesnikom ili se vidi kako on čita naglas; dok u literarnom videu autor postaje umetnik, koristeći urođene mogućnosti novog medija – trenutni *playback*, *overdubbing*, distorziju slike u živom vremenu i tako dalje. U literarnom videu ekran je poligon za inteligentne transformacije a autor – umetnik razvija vlastiti jezik; u literarnoj video-reportaži oko kamere je vizuelno inertno.

Literarni video

Literarni video se oslanja ujedno na literarni materijal i mogućnosti videa, više ih ujedinjuje nego li razdvaja, tako da reč postaje komplementarna slici i obratno.

Sam medij videa bliži je knjigama jer je televizijski ekran mali i gleda se s male udaljenosti, poput odštampane strane, za razliku od filma čiji je ekran prostran i obuhvatan. Literarni video obično se »čita« poput knjige, u okviru male grupe ili pojedinačno. (Ljudi uglavnom ne osećaju neprijatnost kada nekog prekinu u gledanju televizije ili čitanju knjige, dok ne uz nemiravaju nekog pri gledanju filma).

Videu je svojstven antirealizam jer je video-slika manje precizna od filmske slike. Kod prve izvor svetlosti nalazi se iza ekrana, ali ta mala udaljenost između posmatrača i ekrana sputava doživljaj sanjenja. Video nudi arsenal tehnika za stvaranje trenutnih izobilježja – za nadrealizam koji je, usled veličine ekrana, više slikarski (ako ne literarni) nego filmski.

S obzirom da je video-ekran znatno manji od filmskog ekran-a, video nije uspešan pri reprodukciji scenskog pozorišta; čak i kon-vencionalni filmovi u tako malom okviru izgledaju nezgrapno. Po-desniji je za pojedince pre nego za skupove za lica (i debove lice), pre nego za određeni milje (okoliš), za jedan ili dva glasa pre nego za veći broj. Video-slika nagnjene u većoj meri ravnim (dvodimenzio-nalnoj) i stabilnijoj strukturi a manje neredu - manje nalikuje filmu nego knjizi.

Literarni video treba da prevaziđe poznati predstavljački karakter konvencionalne televizije i konvencionalnu sintaksu svim poznate literature; takođe treba da prevaziđe ona ograničenja subjekta, teme i istine koja sužavaju prikazivanje komercijalne televizije.

Umetnici koji stvaraju na video-traci u stanju su da, za razliku od onih koji se bave filmom, odmah po završetku snimanja provere svoj završni proizvod. Ovaj proces nalik je prekucavanju i pisanju na mašini.

Medij videa pogodan je za predstavljanje stalnog pokreta svojstven je prozi i narativnom, više nego poeziji.

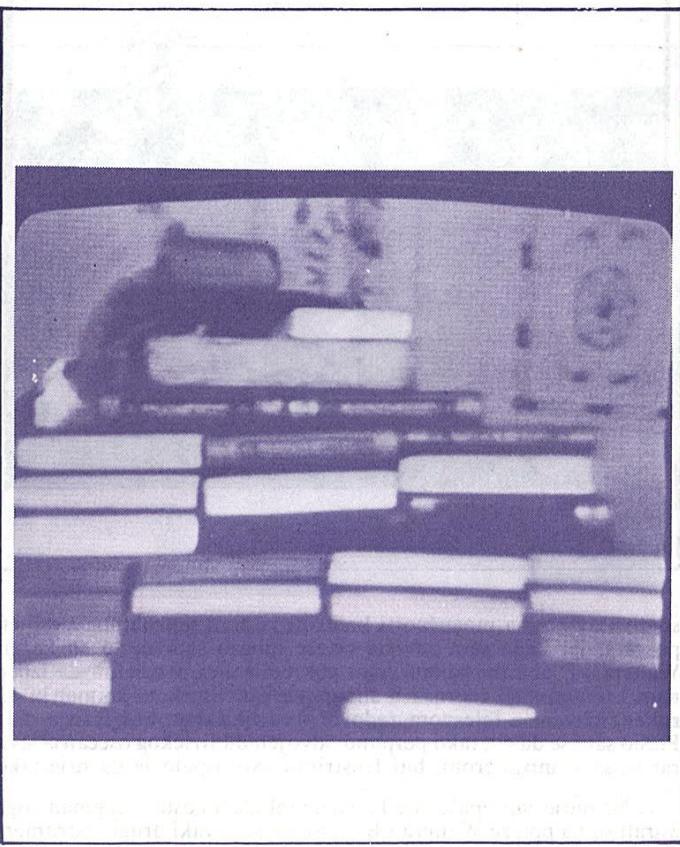
Televizija je masovni medij, a video je privatni. Televizija je dragocena zbog svoje verodostojnosti; video zbog svoje neverodostojnosti. Literarni video namenjen je publici koja u idealnom slučaju ujedno ima istančan osećaj za vizuelno i literarno je obrazovanu; televizija je namenjena publici koja ne poseduje nijedno ni drugo.

Moje bavljenje videom je u jednom smislu jednostavno dok je u drugom složeno. Tako je i sa pisanjem. Ipak, na jednostavan način radim ono što drugi čine složenim, i činim složenim neke stvari koje drugi rade jednostavno.

S obzirom da sam prevashodno pisac, jezik koji mi je blizak prenosim u video, što još nisam dovoljno istražio. Iako nisam spremjan da napustim jednu umetničku formu da bih se bavio drugom – tipično za šezdesete godine – kao stvaralački pisac trenutno ne eksperimentišem samo vertikalno, u okviru književne umetnosti već to činim horizontalno, sa medijima koji se razlikuju od male pravougaone površine – sito-štampom, offset posterima, zbirkama karata, audio-trakama i sada video-trakama.

Za delo *Plateaux*, koje paragrafima od po jedne reči prati stupnjeve ljubavne veze, prvi put sam upotrebio razvijajući *moire* obrazac; za delo *Excelsior* koje vrlo brzo prebacuje radnju između dva glasa, načinio sam dva apstraktna kinetička polja i brzo vršio alternacije među njima. Središnji rad u »Tri prozna komada« (*Three Prose Pieces*) (1975) je *Recyclings* u kojem nekoliko nesinhronizovanih glasova čita nesintaktičke prozne tekstove, a svi ti glasovi su moji. Slika u boji sastoji se samo od parova usana (mojih), koje se kreću sinhronizovano sa govorom koji se čuje. Prvi deljak sadrži jedan glas i jedan par usana; poslednji (šesti) deljak sadrži šest glasova koji se čuju i šest pari vidljivih usana.

U jednom drugom radu na video-traci, *Openings Closings* (1975), zapravo kolekciji jednoredičenih priča koje naizmjenično predstavljaju početke i završetke jedne hipotetički duže proze, dao sam tehničkom osoblju uputstvo da naizmjenično koriste kolor i crno-belu kameru, a onda sam svakom kamermanu naložio da na-

čini svoje trenutno videnje mene kako čitam, i to da me usnimi drugačije od svojih prethodnika. Cilj je bio da se vizuelno uoče skočkovi vremena i prostora koji karakterišu prozni tekst.

Začudjuće mali broj »pisaca« je napravio kreativni video-rad, iako je čitava armija pesničkih eminentacija svoja lica i glasove zabeležila na crno-beloj traci od pola inča. Začduje što nijedna agencija koja podstiče literaturu, koliko je meni poznato, nikad nije potpomogla literarni video, jer na reportažu, taj umetnički manje vredan oblik, odlazi sav novac iz raspoloživih fondova. Intelligentan literarni video nije mutav, on samo nije unosan.

Literarni video neće potisnuti štampanu stranu ali će postati još jedna mogućnost za užvišeni jezik.

*Richard Kostelanetz, »Literary Video«, Gregory Battcock, (prir.)
New Artists Video, Duton, New York, 1978.*

Sa engleskoq preveo Slobodan Cicmil